

I ŚWIATOWY KONGRES DUSZPASTERSTWA MIGRACYJNEGO

DOKUMENT KOŃCOWY

Temat I Światowego Kongresu Duszpasterstwa Migrantów brzmiał: „Biskupi i kapłani w obliczu odpowiedzialności duszpasterskiej w aktualnym kontekście społecznym i eklezjalnym migracji”. Rzeczywiście, przez cały tydzień uwagę skupiano na rozważaniu ich funkcji duszpasterskich.

Śluchając Słowa Bożego, objawionego przez Proroków i w wydarzeniach historii zbawienia, obwieszczonego zwłaszcza przez Chrystusa i Apostołów, Kongres ze szczególną troską przebadał i pogłębił doktrynę papieży, którzy inspirowali działalność duszpasterską wśród migrantów. Przypominano szczególnie ważne dokumenty: Piusa XII (*Exsul Familia*); Pawła VI (*De Pastoralis Migratorum Cura*); ostatni list zatwierdzony przez Pawła VI, skierowany do konferencji biskupów przez Papieską Komisję do Spraw Duszpasterstwa Migrantów i Turystyki, zatytułowany *Kościół a ruchliwość ludzka* („On the Move” n. 20, AAS LXX, n. 6 (1978) s. 357-378). Przypomniano także, jaką troskę o migrantów wykazał Jan Paweł I w czasie swego krótkiego pontyfikatu oraz ostatnie zarządzenia Jana Pawła II, przekazane podczas podróży apostołskiej do Ameryki Łacińskiej (przemówienie na temat wychodźców, wygłoszone do członków korpusu dyplomatycznego akredytowanych przy Republice Meksyku 26 I 1979 — „Osservatore Romano” 28 I 1979, s. 3; przemówienie na temat robotników-migrantów, wygłoszone w Monterrey 1 II 1979 — „Osservatore Romano” 2 II 1979 s. 4).

Kongres dostąpił przywileju, że na salę obrad przyszedł Ojciec Święty i spotkał się z każdym z uczestników; zachowali oni żywo w pamięci następujący fragment przemówienia:

Emigracja jest masowym zjawiskiem naszych czasów, zjawiskiem stałym, które przybierając różne formy, dotyka wszystkie kontynenty i prawie wszystkie kraje. Wzbudza ona poważne problemy ludzkie i duchowe. Jest to pewna próba, to znaczy jakieś ryzyko i jakaś szansa tak dla imigrantów, jak i dla tych, którzy ich przyjmują. I tak, dla tych pierwszych niesie ona ze sobą poważne ryzyko wykożenienia, dehumanizacji, a w pewnych wypadkach dechrystianizacji; dla tych drugich zaś jest to ryzyko zamknięcia się i bycia nieprzystępnymi. Ale pociąga ona także za sobą szansę ludzkiego wzbogacenia i duchowej otwartości, przyjęcia obcych i wzajemnej odnowy poprzez kontakt z nimi.

Kongres stwierdził najpierw, że w Chrystusie — człowieku i Bogu, umarłym i zmartwychwstałym, ludzkość — w świetle Objawienia i nauki Kościoła — doświadcza nowego życia. W Nim wszyscy ludzie są złączeni w powszechnym braterstwie; w Nim nie ma już obcych; wszyscy ludzie są braćmi na mocy duchowej, dynamicznej więzi, która wciąż stopniowo realizuje się w konkretnych okolicznościach historycznych. Pięćdziesiątnica oznacza — poprzez wylanie Ducha — narodziny nowej ludzkości, charakteryzującej się głębszą jednością przy najszerszej nawet różnorodności.

To samo misterium jedności w katolicyzmie odnajdujemy w Kościele lokalnym. Kościół powszechny nie jest federacją Kościołów lokalnych, bowiem w rzeczywistości w każdym Kościele lokalnym obecna jest uniwersalność Kościoła. Żaden Kościół nie spełniałby swego powołania — taka jest bowiem jego natura — gdyby nie chciał być katolickim. Pomędzy Kościołami lokalnymi istnieje więź wspólnotowa w najściślejszym tego słowa znaczeniu, nie narzucająca jednak uniformizmu. Ta wspólnota realizuje się jedynie w łączności z Kościołem Rzymu, którego biskupem jest papież. Winna ona umieć się wyrazić w ściśle określonym planie wzajemnej pomocy (*Lumen Gentium*, 13).

Następnie Kongres stwierdził, że posługa tej jedności, której znakiem i zarazem źródłem jest Eucharystia, pozostaje głównym obowiązkiem urzędowego kapłaństwa — biskupa i kapłana (*Lumen Gentium* 26, 28). Obydwaj są odpowiedzialni za określoną, organiczną posługę ludowi Bożemu. Z samej natury kapłaństwa jest to odpowiedzialność, która sprawowana jest „in persona Christi” w nierozłącznej i bardzo ściślej jedności z innymi członkami Ciała Mistycznego przy wsparciu łaski udzielanej w sakramencie święceń i na mocy tego „spiritus principalis”, którego wzywa się w epiklezie święceń biskupich i którego biskupi ze swej strony przekazują prezbiterom i diakonom.

Rozdział I

AKTUALNA SYTUACJA EMIGRACJI A ODPOWIEDZIALNOŚĆ KOŚCIOŁA

1. Aktualna sytuacja

W kontekście całościowej analizy migracji, licząc się z jej złożonością, Kongres zwrócił uwagę przede wszystkim na takie stałe problemy, które w związku z nią występują, jak: swoboda zmiany miejsca pobytu, ochro-

na pracy, równość traktowania i prawo do zabezpieczeń społecznych, legalizacji dokumentów, łączenie rodzin, polityka mieszkaniowa i oświatowa, prawa polityczne. Jeśli chodzi o nowe elementy migracji Kongres uznał, iż należy podkreślić, jako obecnie najważniejsze, następujące fakty:

— Charakter dokonywanej na ludziach przemocy, która jest podłożem wielkiej części migracji wywołanych przez sytuacje ekonomiczne (różnice w rozwoju ekonomicznym, nowy układ w międzynarodowym podziale pracy, monopole ekonomiczne, itd.), społeczne (przeludnienie, brak szacunku i zrozumienia pomiędzy grupami etnicznymi w tym samym kraju), polityczne lub religijne;

— Grożące licznym migrantom w kontekście kryzysu ekonomicznego, który obecnie dotyka kraje technologicznie bardziej rozwinięte — odesłanie do kraju pochodzenia, spowodowane także nieznanymi przez nich swych praw, przez co stają się oni często ofiarą dyskryminacji lub odrzucenia;

— Tworzenie się w różnych krajach, jako skutek migracji trwałych wspólnot etnicznych, zachowujących własną tożsamość, utrzymujących różnice rasowe, kulturalne i religijne, co wywołuje w nich zwiększenie świadomości własnego znaczenia politycznego. Z tego też względu nie należy zapominać o aspiracjach pewnej części młodego pokolenia, które chce zachować w kraju pobytu własną tożsamość;

— Wielka liczba młodych, którzy studiują w innych krajach;

— Wzrost migracji wewnętrznych w niektórych krajach czy regionach, które niosą z sobą równie poważne problemy jak migracje zewnętrzne.

2. Migracja dzisiejsza — znakiem czasów

Obecna sytuacja emigracji, którą tworzy populacja zmuszona do pójścia na wygnanie z życiowych powodów — zjawisko powszechne i napotykaną niekiedy na sprzeczności ze strony krajów bardziej rozwiniętych i wiążące się z dyskryminacją i niesprawiedliwością — wzywa Kościół do udzielenia odpowiedzi na problemy przez nią wywołane. Kongres uważa, iż należy położyć nacisk na:

— Wezwanie, by Kościół dawał wyraźne i jasne świadectwo Ewangelii w tych grupach etnicznych, które nie znają Chrystusa, szanując jednocześnie ich prawdziwe wartości religijne, które w Chrystusie są już uznane i jutro będą mogły pobudzić wiarę;

— Wezwanie do braterskiego przyjęcia ze strony wspólnot chrześcijańskich, umożliwiającego migrantom przeżywanie i wyrażanie swej wiary, zwracając jednocześnie uwagę na jedność Kościoła w różnorodności kultur i rytów (łacińskich i wschodnich), będącej źródłem ubogacenia;

— Wezwanie do podążania drogą prawdziwego ekumenizmu, gdyż podział chrześcijan jest przeszkodą w dziele ewangelizacji;

— Wezwanie do pomocy najbardziej ubogim i pokrzywdzonym spośród migrantów;

— Wezwanie do kontynuowania akcji miłosierdzia, do stawienia czoła tym problemom migrantów, które najbardziej wymagają pomocy;

— Wezwanie do odważnej obrony praw człowieka dla migrantów, poprzez profetyczne obnażanie przemocy oraz konstruktywną działalność społeczno-polityczną chrześcijańskiego laikatu;

— Wezwanie do działania, we właściwym sobie zakresie, na rzecz bardziej sprawiedliwego ekonomicznego porządku międzynarodowego, opartego na powszechnym przeznaczeniu dóbr.

3. Problem „specjalistów” czy „sprawa całego Kościoła”?

Kongres uznał, że winien jeszcze raz stwierdzić co następuje:

— Posługa duszpasterska dla migrantów winna liczyć się z ich osobowością oraz ich pochodzeniem. Aby rozwijać specyficzne inicjatywy, mogące ułatwiać ich życie chrześcijańskie, należy zwrócić się do „specjalistów”;

— Niemniej jest prawdą, iż misja Kościoła w stosunku do migrantów nie może być uważana za sprawę kilku osób czy wyspecjalizowanych instytucji;

— Posługa duszpasterska jest zadaniem całego ludu Bożego — biskupów, księży i świeckich. Jest w nią zaangażowany Kościół lokalny, w różnorodności swych organizacji, ruchów i wspólnot;

— Ponieważ ta posługa duszpasterska winna dotyczyć tak katechezy i spraw kultu, jak również problemów ludzkich, jakie niesie z sobą migracja, uwagę winno się zwrócić na fakt, że sami migranci ewangelizują swych braci na emigracji, bowiem bezpośrednio i na co dzień stoją u ich boku;

— Cały Kościół winien dawać świadectwo szczególnej miłości Chrystusa do najbardziej pokrzywdzonych, miłości Chrystusa do każdego człowieka niezależnie od narodowości.

Rozdział II

KOŚCIÓŁ „A QUO” I KOŚCIÓŁ „AD QUEM”**1. Kościół pochodzenia**

Jurydycznie, właśnie Kościół przyjmujący ponosi odpowiedzialność duszpasterską za wszystkie grupy ludzi, które znajdują się na jego terytorium. Jednakże Kościół pochodzenia jest nie mniej odpowiedzialny za przygotowanie migrantów do nowej sytuacji, której mają doświadczać, do życia w miłości. Przygotowanie to może być skuteczne jedynie wtedy, kiedy odnosić się będzie do konkretnych problemów, jakie na nich czekają, a które Kościół „a quo” winien znać.

Do niego będzie należała troska, aby migrantom towarzyszyli dobrze przygotowani kapłani. Tym ostatnim zapewnić powinien najlepsze przygotowanie kulturalne, społeczne, antropologiczne, apostołskie i duchowe, skierowane na Kościół i rzeczywistość kraju, do którego się udają.

Ten sam wysiłek odnosi się także do zakonników, zakonnice i świeckich.

Wszędzie, gdzie to będzie możliwe, Kościół pochodzenia musi starać się o utrzymanie ścisłego kontaktu ze swymi misjonarzami za granicą, aby ograniczać ich odizolowanie, informować o bieżących problemach, podtrzymywać duchowo i ułatwić im ewentualny powrót.

Dlatego kapłan wysłany za granicę winien ciągle być uważany za członka prezbiterium swojej diecezji. Gdyby do niej powrócił, powinien być jak najlepiej przyjęty, a gdy będzie się szukać dla niego placówki duszpasterskiej, powinno zwrócić się większą uwagę na doświadczenia, które przeżył.

W tym uwrażliwieniu na Kościół powszechny i z wiernością dla ducha *Motu Proprio Ecclesiae Sanctae* (art. 3, n. 5) Kościół pochodzenia ze zrozumieniem i przychylnością zbadać winien prośbę kapłanów, którzy po pewnym okresie pobytu za granicą wyrażą życzenie definitywnego przeniesienia się do diecezji w kraju, w którym wcześniej wykonywali swoje posługiwanie.

2. Kościół przyjmujący

Kościół „ad quem”, poprzez włączenie do niego grup migrantów, zostaje przynaglony do realizacji swego powołania do uniwersalności. Winien on ustanowić lub ożywić struktury umożliwiające opiekę duszpasterską nad nimi.

W tym celu winien uwrażliwiać wszystkich wiernych i szeroką opinię publiczną na problemy migrantów, a w szczególności uchodźców, nie unikając wykorzystania nowoczesnych środków masowej komunikacji społecznej.

Powinien być gotów do oddania do dyspozycji migrantów, gdyby to było konieczne, swego personelu (księży, zakonników, świeckich), odpowiednio przygotowanych do takiego zadania.

Wszakże bez żadnej wątpliwości winien on zwracać się — przynajmniej gdy jest to możliwe — do Kościoła pochodzenia, aby prosić go o pomoc ludzi, którzy pozwolą mu wypełnić ciężący na nim obowiązek. Po skierowaniu prośby i otrzymaniu do pomocy misjonarzy, potrzebnych danej grupie etnicznej, będzie on musiał:

— Przyjąć ich i starać się, by odpowiednio przyjęli ich inni. Szczególną uwagę należy poświęcić tym misjonarzom, którym okoliczności ograniczają lub uniemożliwiają kontakty z krajem pochodzenia (jak w przypadku księży — uchodźców);

— Dać im lepsze przygotowanie, które uzdolni ich do posługi, która zostanie im powierzona;

— Zapewnić im wszelkie niezbędne oparcie, w tym także ekonomiczne, i traktować ich we wszystkim jak własnych kapłanów.

— Włączyć ich w komórki duszpasterskie oraz popierać ich udział w różnych strukturach powołanych do tego, by duszpasterstwo migrantów połączyć z duszpasterstwem ogólnym.

3. Współpraca pomiędzy Kościołem pochodzenia i Kościołem przyjmującym

Kongres raz jeszcze powtórzył swe przekonanie o pierwszorzędnej odpowiedzialności Kościoła przyjmującego za duszpasterstwo migracyjne, a także potwierdził, iż odpowiedzialność ta może być wypełniona wyłącznie przy ścisłej i braterskiej łączności z Kościołem „a quo”. Właśnie do tego ostatniego, jak i do innych siostrzanych Kościołów, zwraca się Kościół przyjmujący, w miarę jak tego wymaga dobro duchowe migrantów. Obydwa angażują się w przedsięwzięcia (troska o powołania dla tego duszpasterstwa, przygotowywanie i wysyłanie misjonarzy itd.), których powodzenie będzie owocem zaufanej i niezbędnej współpracy.

Jej rezultatem będzie wzajemne ubogacenie, ułatwiające im życie w zjednoczonym pluralizmie, który odpowiada potrzebom ludzkości, skłaniającej się coraz bardziej ku jedności.

Rozdział III

OSOBY ZAANGAŻOWANE W DUSZPASTERSTWIE MIGRANTÓW

Kongres uznał, iż musi sprecyzować pewne aspekty właściwe funkcjom tak biskupów, jak i kapłanów wobec innych działaczy tego duszpasterstwa. Kongres stwierdził co następuje:

1. Biskup

Jako pierwszy pasterz ma on obowiązek przyjąć migrantów jako synów rodziny chrześcijańskiej, której on sam jest kierownikiem i ojcem, oraz zaplanować i zagwarantować duszpasterską opiekę nad nimi.

Do niego więc należy wyszukiwanie, mianowanie i wspieranie ludzi przeznaczonych do tego zadania. Chociaż normalnie czyni on to przy współpracy z Komisją Episkopatu, Krajowym Dyrektorem i strukturami wymaganymi w tym wypadku przez Instrukcję *De Pastoralis Migratorum Cura*, której wprowadzenie w życie winno być wszędzie zapewnione, to jednak nie może on zrezygnować z własnej odpowiedzialności w tej sprawie. Powinien on więc dołożyć starań, aby utrzymać ścisły i serdeczny kontakt z misjonarzami przybyłymi z zewnątrz, z księżmi, zakonnikami i świeckimi, a także aby pozostać w łączności z ich zwierzchnikami z Kościołów „a quo”, tzn. z organami Konferencji Episkopatu, Ordynariuszami czy Przełożonymi Instytutów Zakonnych, by tym sposobem zagwarantować jak najlepsze wypełnienie misji Kościoła w stosunku do migrantów.

Za ważną sprawę Kongres uznał, aby biskup zwrócił szczególną uwagę na kapłanów będących migrantami i uchodźcami, dla których winno się poszukiwać unormowania sytuacji kanonicznej, duchowej i pastoralnej. Wysiłki w tej dziedzinie należy podejmować, jeśli jest to możliwe, w porozumieniu z biskupem diecezji wyjazdu lub — w przeciwnym wypadku — bezpośrednio z Komisją Papieską.

2. Kapłani misjonarze

Jak to już zaznaczono, jest rzeczą konieczną, aby zarówno misjonarze z Kościoła pochodzenia, jak i ci z Kościoła przyjmującego przydzieleni do duszpasterstwa migrantów mogli korzystać z przygotowania i ciągłej formacji, jak również z najlepszego wsparcia duchowego.

Dla tych „specjalistów” należy więc zapewnić możliwość kontaktów i miejsca spotkań, gdzie mogliby wspólnie dyskutować nad przebiegiem swej pracy.

Jest również istotne, aby wypełniając swą twórczą i szlachetną posługę, łączyli się oni po bratersku z lokalnym prezbiterium i z innymi żywotnymi siłami diecezji, tak, by duszpasterstwo migracji stało się rzeczywiście zadaniem całego Kościoła przyjmującego i by zostało ułatwione w ten sposób włączenie weń migrantów, równocześnie respektujące jednak ich kulturę i sposób wyrażania uczuć religijnych.

3. Delegat

Kongres zatrzymał się także dłużej na zagadnieniu kanonicznego statusu delegata Konferencji Biskupów do spraw misjonarzy. Wymaga on, by przestudiowano na nowo naturę jego delegacji i jego relacje z Kościołem pochodzenia danego narodu.

W szczególnych sytuacjach krańcowych trudności lub niemożność porozumienia się między misjonarzami i Kościołem kraju pochodzenia, Kongres żąda, by osoba, mianowana do tej pory przez Stolicę Apostolską z tytułem „reprezentant” misjonarzy, zarówno przy Stolicy Świętej, jak i przy episkopatach krajów, w których ci sami misjonarze pracują, miała status odpowiadający — na ile to jest możliwe — statusowi dyrektora narodowego do spraw duszpasterstwa migrantów, o czym jest mowa w 22 i 23 artykule instrukcji *De Pastoralis Migratorum Cura* i aby przy ewentualnej rewizji tej Instrukcji status i kompetencje tych reprezentantów były ściśle określone.

4. Zakonnicy

Kongres wyraził swój szczególny szacunek dla instytutów życia konsekrowanego, których bezpośrednim celem jest apostołat migracji i dla których ten apostołat jest jedyną racją bytu.

Chociaż ostatnio znacznie wzrosła liczba misjonarzy pochodzących z kleru diecezjalnego, zakonnicy z tych Instytutów są niezastąpieni. Należy pamiętać, że są one często, szczególnie w pewnych regionach, punktem odniesienia i wsparcia dla duszpasterstwa migracyjnego.

Jest rzeczą konieczną, aby te Instytuty, pozostając wiernymi własnemu charyzmatowi i swemu prawu, współpracowały z innymi, które mają ten sam cel apostołski.

Kongres chce również podkreślić swoje uznanie dla faktu, że do dyspozycji duszpasterstwa migrantów oddani zostali również zakonnicy z innych zgromadzeń, nie zajmujących się wyłącznie duszpasterstwem migrantów. Zwraca on uwagę wszystkich, aby byli uwrażliwieni na trudności, na jakie niekiedy napotykają zakonnicy w działalności apostołskiej, szczególnie gdy nie są wystarczająco wspomagani przez swoje wspólnoty, zaangażowane gdzie indziej.

5. Zakonnice

Obecność zakonnice w duszpasterstwie migracyjnym trzeba traktować jako prawdziwe i czynne uczestnictwo, a nie jedynie jako prostą współpracę. Otwiera się dla nich szerokie pole do działania. Można przewidywać ich włączenie w najważniejsze prace, gdzie winna się realizować „diaconia”: opieka nad przedszkolakami i dziećmi w wieku szkolnym, posługa w specjalnych dziedzinach społecznych — opieka nad migrantami chorymi czy w podeszłym wieku. Trzeba jednak przypomnieć, iż winny one być zaangażowane i odgrywać szczególną rolę w bezpośredniej pracy duszpasterskiej, a nie tylko społecznej. Tak więc mogą one aktywnie zajmować się: katechizacją młodzieży; pracą w duszpasterstwie rodzin, a szczególnie kobiet, o których sytuacji na emigracji (często są to kobiety samotne) zazwyczaj się zapomina — by nadać tym rodzinom wymiar „Kościoła domowego”; formacją dorosłych; posługą religijną we wspólnocie w czasie nieobecności księdza czy diakona, bądź służyć jako pomocnice, zgodnie z obowiązującymi normami odnoszącymi się do szafarzy nadzwyczajnych.

Wskazane jest, aby zgromadzenia zakonne pracujące w szkolnictwie lub w służbie zdrowia jeszcze bardziej otworzyły się na wartości, jakie im samym mogłyby przynieść zaangażowanie w duszpasterstwie migrantów, będące jednocześnie posługą pierwszej wagi w Kościele.

Aby zakonnice rozwijały swe możliwości apostołskie na rzecz migrantów, należy dla nich zadbać o pogłębioną, ciągłą i wielopłaszczyznową formację, włącznie z formacją teologiczną i duchową.

Biskup powinien poświęcić im specjalną uwagę i zadbać o zapewnienie im utrzymania więzi z innymi pracownikami duszpasterstwa. Poleca się, by zakonnice były reprezentowane w radiach duszpasterskich. Byłoby rzeczą pożyteczną, aby były one również reprezentowane w narodowych komisjach emigracyjnych, tak kraju pochodzenia, jak i kraju przyjmującego oraz aby z ich apostołskiego doświadczenia mogła korzystać także Komisja Papieska.

6. Świeccy

Udział świeckich w duszpasterstwie migrantów jest nieoceniony tak w wypadku samych migrantów, jak i przyjmujących ich członków wspólnot chrześcijańskich.

Pierwsi zaproszeni są do uczestnictwa — na płaszczyźnie instytucji kościelnych — w różnych zadaniach duszpasterskich (ożywianie liturgii, rola katechistów w czy posługa charytatywna). Dlatego potrzebują oni odpowiedniego przygotowania pedagogicznego i formacji duchowej. We własnym chrzcie znajdują oni także motywację, by — pozostając wiernymi Ewangelii — dawać świadectwo jako członkowie różnych organizacji społecznych, związkowych, politycznych, aby zapewnić chrześcijańską orientację światu. W tym celu oni sami potrzebują duchowego ożywienia i łączenia się między sobą w stowarzyszenia i ruchy apostołskie. Przywódcy, którzy — dzięki osobistej odpowiedzialności i gorliwej trosce misjonarzy — wyłonią się we wspólnotach migrantów, muszą pamiętać, iż przede wszystkim winni służyć własnym rodakom.

Tak dla wzbudzenia, jak i dla wzrostu powołań świeckich pośród migrantów bardzo ważna jest postawa przyjmujących ich wspólnot chrześcijańskich, które mogą zaangażować ludzi wrażliwych na wszystkie problemy migrantów, wynikające z trudnego procesu włączania się w nową społeczność. Postawa ta winna charakteryzować się troską o zachowanie wiary, utrzymanie i rozwój ich życia chrześcijańskiego.

Na uważną obserwację zasługuje spontaniczne powstawanie grup osób świeckich — jak to często dzisiaj ma miejsce — odkrywających na nowo i zachowujących religijność ludową. Te podstawowe wspólnoty mogą ułatwić ludziom o prostej wierze zachowanie jej i rozwinięcie oraz pozwalają narodzić się autentycznym powołaniom misyjnym.

Wreszcie Kongres uznał, iż dla duszpasterstwa migrantów ważna jest obecność męskich i żeńskich instytutów świeckich. Dyspozycyjność ich członków, ich duchowa i teologiczna formacja ludzi świeckich oddanych uświęceniu poprzez życie w świecie oraz ich gotowość misyjna są dużymi atutami w ewangelizacji migrantów.

Rozdział IV

INSTYTUTY NAUKOWE

Kongres uważa, że jest rzeczą ważną, aby migracji i związanemu z nią duszpasterstwu poświęcono więcej uwagi na fakultetach, które się tymi problemami zajmują (teologia, prawo, socjologia, ekonomia, psy-

chologia itd.), jak również w pewnych specjalistycznych instytutach (teologia pastoralna, katechetyka itd.).

Te prowadzone na wysokim poziomie badania winny następnie znaleźć odbicie w seminariach, instytutach formacyjnych, centrach duszpasterskich i być bezpośrednio wykorzystywane do przygotowania wszystkich działających w duszpasterstwie migracyjnym.

Rozdział V

SPECYFICZNA ROLA KOMISJI PAPIESKIEJ

Instrukcja *De Pastoralis Migrantium Cura*, od której opublikowania upływa 10 lat, w czasie których w świecie w przyspieszonym tempie dokonywało się wiele zmian, winna być uwspółcześniona poprzez wykorzystanie doświadczeń duszpasterskich, które ona wywołała oraz tezami dokumentu *Kościół i ruchliwość ludzka*. W tej rewizji należałoby uwzględnić rolę Papieskiej Komisji ukonstytuowanej po promulgowaniu instrukcji. Należałoby również wziąć pod uwagę nowe ministeria, a w szczególności stałych diakonów, bardziej uwydatnić zadania zakonnic i świeckich, dokładniej sprecyzować — jak to już postulowano — status i role delegata oraz zwrócić większą uwagę na migracje wewnętrzne.

Kongres wyraża swe uznanie i zadowolenie z faktu, że Komisja Papieska zgodnie z *Motu Proprio Apostolicae Caritatis* rozwija w dalszym ciągu swą działalność w służbie migrantów. Jej rola jako centralnego organu Kościoła zakłada pobudzanie, rozwijanie i koordynowanie wszystkich wysiłków, jakie lokalnie są w tym względzie podejmowane, umieszczając je w „typowej wizji pewnej rzeczywistości powszechnej, jaką jest Kościół katolicki” (*Kościół a ruchliwość ludzka* n. 39).

Kongres pragnie również, aby Komisja Papieska, która umiała utrzymać ścisłe więzy z Komisjami Biskupimi i ich organami, w dalszym ciągu kontynuowała badanie zjawiska światowej migracji, jakościowe i ilościowe, w taki sposób, aby mogła ustalić i oddać do dyspozycji wszystkich zainteresowanych stale uwspółcześnianą wizję samego zjawiska i odpowiadającego mu duszpasterstwa.

Kongres uznaje wreszcie, iż następny kongres światowy powinien być zorganizowany podobnie jak pierwszy, a jego przygotowanie winno przebiegać na poziomie poszczególnych krajów i regionów w łączności z przedstawicielami całego ludu Bożego.

WNIOSEK

Kościół, tak jak jego Założyciel-Chrystus istnieje i działa dla zbawienia świata. Jakikolwiek inny cel jest mu obcy. Zbyt często jednak, gdy mówi się o duszpasterstwie, myśli się przede wszystkim o kulcie lub o działalności w dziedzinie opieki społecznej i wychowania, inaczej niż w Biblii, gdzie „chwałą Bożą jest człowiek żyjący”, co implikuje całościowy wymiar życia. W tym świetle nawet tam, gdzie nie ma wszystkich środków działania, trzeba podkreślać tę odpowiedzialność całej wspólnoty kościelnej.

Przypomnienie tego wymogu duszpasterskiego staje się bardzo ważne w takiej dziedzinie, jak migracje, gdzie na dziesiątki milionów można liczyć ludzi z wszystkich kontynentów, zmuszonych do opuszczenia własnego kraju i odcięcia od własnych tradycji z motywów ekonomicznych lub, co gorzej, z racji przymusu politycznego czy religijnego. Magisterium Kościoła na szczęblu papieża i biskupów zawsze — także ostatnio — stanowczo przypominało w imię Jezusa Chrystusa wieczne wartości wolności, sprawiedliwości i solidarności. Powinnością każdego Kościoła lokalnego jest więc, zgodnie ze wskazaniem *Octogesima Adveniens*, odważniejsze ożywianie tej tradycji profetycznej. I właśnie ku tym Kościołom lokalnym Kongres zwraca się z uznaniem i wdzięcznością.

Nade wszystko ważne jest, aby czuć i ustawicznie reagować na najważniejsze problemy, jakie niosą z sobą w naszych czasach migracje wewnętrzne i zewnętrzne, które przedstawione zostały pokrótce w pierwszej części naszego dokumentu. Przede wszystkim Kościół winien być echem tego okrzyku bólu, spowodowanego przejawami nowoczesnego niewolnictwa, takimi jak dramat uchodźcy, zepchnięcie grup mniejszościowych na margines, terroryzm stosowany w celu zmuszenia ich do opuszczenia kraju czy gwałcenie ich prawa powrotu do ojczyzny.

W tej sprawie Kongres skierował do migrantów i wychodźców orędzie, które załączone jest poniżej jako aneks. Ewangelia z pewnością nie jest sztandarem politycznym dla nielicznych, ale orędziem wyzwolenia dla wszystkich.

Nie wystarczy jednak udzielić głosu tym, którzy go nie mają. Wszystkich i każdego z osobna należy wezwać do działania. Otwarte struktury eklezjalne i konkretne, choć ograniczone, posługiwanie pozwolą Kościołowi być obecnym na zakręcie historii tam, gdzie kształtuje się nowy typ ludzkości. I tak, jak ważną jest wiara w ożywczą siłę idei, tak ważne jest również, aby każdy chciał w swym środowisku iść solidarnie z innymi ludźmi.

**ORĘDZIE ŚWIATOWEGO KONGRESU EMIGRACJI
DO MIGRANTÓW I UCHODźCÓW**

Kongres, wyrażając swe uznanie dla Jego Świątobliwości Jana Pawła II za ostatnią naukę wyrażoną w Jego pierwszej encyklice *Redemptor Hominis*, z naciskiem potwierdza zasady odnoszące się do migracji, zawarte w społecznej nauce Kościoła, szczególnie zaś te punkty, w których dotychczasowe sformułowania osiągnięte w historii praw człowieka migrującego wydają się zasługiwać na uzupełnienie. Z należnym szacunkiem proponuje on, aby te punkty wzięli pod rozwagę rządzący i przywódcy międzynarodowych organizacji, jako ci, którzy mogą przyczynić się do dalszego postępu w rozwoju prawa migracyjnego.

Od Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka poprzez dwa Pakty Narodów Zjednoczonych odnoszących się do praw obywatelskich i politycznych oraz praw społecznych i kulturalnych do Deklaracji z Helsinek; od Europejskiej Karty Społecznej Ochrony Praw Człowieka do różnych konwencji Międzynarodowej Konferencji Pracy położono fundamenty o wielkiej wadze prawnej, otwierając drogę, po której — mamy nadzieję — można i trzeba będzie kroczyć naprzód, stanowczo i odważnie, w działaniu na rzecz robotników — migrantów, którzy płacą ciężką cenę za rozwój społeczeństwa.

Kongres, szczerze uznając osiągnięte już rezultaty i pragnąc konstruktywnej współpracy, przypomina jednak wielkie zasady wolności i godności osoby ludzkiej, którym odpowiadają podstawowe prawa:

1. Prawo człowieka do pozostania lub wolnego opuszczenia własnego kraju i udania się do innego, bez zmuszania przez naciski lub przemoc natury politycznej, ekonomicznej, etnicznej czy religijnej, wraz z rodziną i włącznie — jeśli to konieczne — z krewnymi¹.

Stosowanie tego prawa winno wynikać z przekonania, iż jedynie osoba ludzka jest podmiotem praw i obowiązków oraz że dobra wspólnego nie należy pojmować w sensie czysto narodowym, lecz w jego wymiarze uniwersalnym².

Dla wykluczenia nacisków o charakterze ekonomicznym winno się wzbudzać i realizować międzynarodowe inicjatywy, mające na celu stworzenie miejsc pracy w strefach bezrobocia³.

---

* Tekst oryginalny znajduje się w „On the Move” 9:1979 nr 3 (26) s. 148-168.

¹ Por. *Exsul Familia* tyt. I; *Pacem in Terris* n. 12; Instrukcja *De Pastoralis Migrantium Cura* n. 7, 1; Pius XII, *Przemówienie do Katolickich Prawników Włoskich* (6 XII 1953); *Octogesima Adveniens* n. 17.

² Por. *Gaudium et Spes* n. 65; *Pacem in Terris* n. 34; *Mater et Magistra* n. 70.

³ Por. *Mater et Magistra* n. 49; *Gaudium et Spes* nn. 65, 69, 86b; *Populorum Progressio* n. 48.

2. Prawo powrotu do własnego kraju bez podejmowania, tak przez kraj przyjmujący, jak przez kraj pochodzenia, jakichkolwiek środków mogących temu przeszkodzić⁴.

3. Prawo do uznania na terytorium kraju imigracji praw związanych z pracą, tzn.:

- a) równości traktowania z autochtonami, jeśli chodzi o warunki pracy i o wolny dostęp do wykonywania różnych zawodów⁵;
- b) możliwości osiągnięcia zawodowych kwalifikacji i specjalizacji⁶;
- c) opieki i zabezpieczenia społecznego⁷;
- d) pełnego uczestnictwa we wszystkich formach działalności związków zawodowych⁸.

4. Prawo do osiedlenia się na stałe we wspólnocie przyjmującej, co pociąga za sobą:

- a) równość w dziedzinie prawa cywilnego, prawo dostępu do sprawiedliwości i ochrony prawnej⁹;
- b) prawo wyjazdu z własną rodziną¹⁰;
- c) prawo do odpowiedniego mieszkania¹¹;
- d) prawo wolnego wyboru odpowiednich środków do wykształcenia i wychowania własnych dzieci¹²;
- e) prawo do publicznej wolności wyrażania opinii i stowarzyszania się¹³;
- f) prawo do uczestniczenia w życiu kulturalnym wspólnoty i do zachowania własnego dziedzictwa etnicznego, językowego i kulturowego¹⁴;

⁴ Por. *Pacem in Terris* n. 12; *De Pastoralis Migratorum Cura* n. 8.

⁵ Por. *Populorum Progressio* n. 76; *Gaudium et Spes* n. 29; *Octogesima Adveniens* n. 16, 23.

⁶ Por. *Octogesima Adveniens* n. 17; Paweł VI. *Przemówienie do uczestników Paneuropejskiego Kongresu Emigracji* (18 XI 1973).

⁷ Por. Paweł VI. *Przemówienie do członków Parlamentu Europejskiego* (18 IV 1970); Synod Biskupów Niemieckich. *Prawo Społeczne* n. 5, 1; *Pacem in Terris* n. 10; Jan Paweł II. *Przemówienie do robotników w Monterrey, Meksyk* (2 II 1979).

⁸ Por. *Gaudium et Spes* n. 68, 2-3; *Octogesima Adveniens* n. 14.

⁹ Por. *Pacem in Terris* n. 10, 25.

¹⁰ Por. *Mater et Magistra* n. 49; *Octogesima Adveniens* n. 17; *Gaudium et Spes* n. 66, 2.

¹¹ Por. *Gaudium et Spes* n. 29; *Octogesima Adveniens* n. 17; Paweł VI. *Przemówienie do członków Komisji Wykonawczej Rady Europejskiej* (1966); Jan Paweł II. *Przemówienie do robotników w Monterrey, Meksyk* (2 II 1979).

¹² Por. *Gaudium et Spes* n. 29; *Instrukcja De Pastoralis Migratorum Cura* n. 11.

¹³ Por. *Gaudium et Spes* n. 73; *Octogesima Adveniens* n. 14.

¹⁴ Por. *Gaudium et Spes* n. 29, 60; Pius XII. *Przemówienie do Kolegium Kardynałów* (II 1946).

- g) prawo do swobodnego praktykowania własnej religii¹⁵;
- h) prawo do swobodnego wyboru miejsca pobytu i pracy;
- i) prawo do tego, by nie być siłą usuwanym do własnego kraju, zwłaszcza w przypadku kryzysu ekonomicznego¹⁶.

5. Żądaniu uznania tych praw odpowiadają ze strony migrantów określone obowiązki, zwłaszcza obowiązek zastosowania się do praw i zwyczajów będących w użyciu w kraju przyjmującym, a szczególnie do praw porządku publicznego.

W historii, kulturze, tradycjach każdego ludu nie zawsze znajdujemy najodpowiedniejszy teren dla uznania i konkretnego stosowania wspomnianych praw; przeciwnie, można się spotkać z oporami i odmową, które mogą zostać przewyciężone jedynie dzięki dojrzewaniu świadomości i stopniowym zmianom prawnym. Kościół, dowartościowując wkład wielkiej wspólnoty migrantów i wychodźców, pragnie i ze swej strony mieć udział w tym rozwoju. Głosząc te wzniosłe cele, które swój fundament prawny i moralny znajdują w jego zwyczajnym i nadzwyczajnym Magisterium, Kościół na wzór Chrystusa świadomie czyni się głosem i orędownikiem najbardziej pokrzywdzonych, a jednocześnie przyczynia się do tego, by ze zjawiska migracji uczynić ważny czynnik w budowaniu wielkiej rodziny ludzkiej, żyjącej w zgodzie, sprawiedliwości i pokoju.

*Tłumaczył z języka francuskiego
Andrzej Hałas*

THE FINAL RESOLUTION OF THE FIRST WORLD CONGRESS OF PASTORAL CARE FOR MIGRANTS

Summary

The Resolution is a final document of the Congress that gathered in Rome in March 12-17, 1979. Its five separate parts discuss: the present situation of migrants, the role of the local Churches towards migrants, the tasks of the people engaged in the migrant pastoral care, the role of scholarly institutes and the Papal Commission for the Migrant Pastoral Care. Besides, there is the Congress Proclamation attached to the document calling for respect to the rights of migrants and refugees.

---

¹⁵ Por. *Gaudium et Spes* n. 73; Instrukcja *De Pastoralis Migrantium Cura* n. 12; Paweł VI. *Przemówienie do członków Parlamentu Europejskiego* (16 IV 1970).

¹⁶ Por. Synod Biskupów Niemieckich. *Prawo obcokrajowców* n. 1, 3.